

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Մույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտերջագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

15830

323(47.925)
U-66

1922

ՈՒՂԵՐՁ

ԲՐՕՖ. Ր. Ս. ՄԷՔԼԵՅԵՆԻ

ԱՐՏԱՍՍՆՈՒԱԾ

ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԱՅՈՅ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՅԻՈՅ ՄԷՁ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՆԳՈՒՅՆԱԼ ՄԻՍԻՈՆԱՐՆԵՐՈՒ
ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԻՆ ԱՌԹԻԻ

124

ԿԻՐԱԿԻ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1922

ԳԱՀԻՐԷ

323(47.925)
Ա-66

2010

323 (47 925)

5-66

ՈՒՂԵՐՁ

ԲՐՕՖ, Ր. Ս. ՄԵՔԼԷՅԵՆԻ

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒՄ

ԳԻՆԻՐԷԻ ՀԱՅՈՑ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՍԻՈՆԱՐՆԵՐՈՒ

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԻՆ ԱՌՔԻՒ

ԿԵՐԱԿԻ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1922

Սիրելի Հայ եղբայրներ

Եթե միայն կարենայինք ըստ արժանապի ըմբռնել, եթե միայն կարենայինք պատկերացնել մեր ազազ առջեւ մեր այսօրուան համախմբման նշանակութիւնը, որոյիսի՛ յայտնութիւն մը պիտի ըլլար ան: Այդ տեսիլքին մէջ մենք պիտի տեսնէինք այն օրերը, երբ Աւետարանը՝ Ձեր Նախահարց ընծայուեցաւ. Հռովմէական Ապստոլական արեւելեան մարզին մէջ, Ձեր Նախահարց՝ որոնք Բրիտանական կղզիներուն մէջ ապրող մեր Նախահարց հետ ի Բրիտանու հաւատքի մէջ եղբայրներ էին: Պիտի կարենայինք մենք տեսնել այն քաջարի առարկայները, իրենց տկարութեան մէջ իսկ գորաւոր, որոնք ոչ մէկ միջոց չանտեսեցին: Գոհ, եկեղեցւոյն ցրուած անդամներն իրարու միացնելու եւ միմեանց հաղորդելու խրախոսանքի, սպովանքի իրենց պատգամները, մինչ հերոսաբար կը նգնէին տարածել Աւետարանը: Եւ անոր բովանդակ նշանակութիւնը հեթանոս աշխարհին մէջ: Ձեր ազգը առաջինն էր որ արքունի նրամանագրով է պաշտօնապէս ընդունեց, թէ «Օրննայ է այն ազգը որուն Աստուածը Տերն է», ու անոր ընդունած Տերն ու վարդապետը Բրիտանու է: Դարեր վերջն էր միայն որ մերինները հետեւեցան մեր նախահարց օրինակին այսպիսի պաշտօնական նախաճառով մը:

Եւ. սպա սահեցան անցան դարերը, յորս ձեր ազգը Քրիստոնեութեան պատնէշ է. ամբողջ եղաւ: Հռովմեական, Բիւզանդական, Պարսկական, Մոնկոլեան Թուրքերու եւ Քիւրտերու ոյժը անկարող եղաւ գայն նուանելու, եւ չկրցաւ խորտակել ազգային միութեան եւ նկարագրի անայլայլ ոյժը, որ այնքան զօրեղապէս կերտուած էր կրկնուող հայաձանքի անընդմիջեալ հրդեհներուն մէջէն: Ամբողջ Աստուածաշունչը իրենց կենդանի բարբառով ունենայու առատելութեան տիրացողներուն մէջ ձեր ազգը էթէ ոչ անաշինը, այլ առաջիններէն մին եղաւ: Եւ ասիկա էր անկասկած գաղտնիքը այն անօրինակ միութեան, այն հրաշալի տոկոսնութեան ու հաստարմութեան որոնք ձեր մեծագոյն ժառանգութիւնն են: Ազգ մը, որուն մէջ Աստուծոյ խօսքը իր առաջին կամ նախապատիւ տեղն ունի ընտանիքին մէջ, օճախին բով, ժողովուրդին բոլոր խաւերուն եւ հասարակաց շէգուին մէջ, այն աղբը կտանայ իրաց բերմունքով իսկ բարոյական եւ հոգեկան վեհութիւն մը, նկարագրի ոյժ մը ու գօրութիւն մը՝ տոկոսնութիւն մը, գոր աշխարհ ոչ կլնայ տայ եւ ոչ ալ առնէ:

Ձեր հայրենեաց հսկայաբերմ յեռները, 17,000 ոտք բարձրութեամբ Արարատի ձիւնապատ կատարները եւ հիւսիսի ցուրտ ու խիստ հովերը, փոթորիկներն ու անձրեւները նակատագրուած են ստեղծելու գօրատու. չարքաշ եւ կենսունակ ժողովուրդ մը, եւ Երբ Քիւրտեան Աւետարանին ճշմարտութիւնները տիրացան մարդոց, կիներու եւ մանուկներու հոգիներուն, անշուշտ հոգեկան եւ բարոյական մասնաոր արիւթիւն մը առեցաւ այն Ֆիզիքական գօրութեան վրայ, գոր ձեր Հայրենիքին կլիման կը ձգտէր արտադրելու:

Ու անա այսպէս դուք տերն էք անգին ժառանգութեան մը: Զօրաւոր ցեղի մը կարմիր արիւնը կայ ձեր երակներուն մէջ, ի՞նչ մեծ ժառանգութիւն է արդարեւ ձեզի Հայերուդ համար աշխարհիս վրայ որ եւ է տեղ կարենայ ըսել Մեր հայրերը, մեր մայրերը գօրաւոր եւ ազատ մարդեր ու կիներ էին, քրիստոնեական իտեպներով ներշնչուած, որոնք մեզի կտակած են աշխարհիս վրայ ամենէն բանկազին բաները եւ թէ սկզբունքով եւ թէ անձին օրինակով սորվեցուցած վեր նայի, եւ ոյժ ստանայ երբ կարելի չէ դէպի առաջ եւ հետոս տեսնէ: Եւ այսօր մենք ալ կը միանանք ձեզի ի միսքարութիւն, մենք ալ որ ունինք այս ժառանգութիւնը արի նախահայրերու որոնք ամեն բան ազք առին խղնի ազատութեան համար եւ որոնց մեծագոյն ընծան մեզի ուրիշ բան մը չէ բայց էթէ կրօնական ազատութեան հանդէպ հաստարմութեան մեծ ներշնչումը: Կր միանանք ձեզի ի միսքարութիւն, երբ կը խորհնր անոնց մասին գործեր կոչուած

2001

39/86-67

էին անցնիլ “ընդ հոսր եւ ընդ ջուր”, որոնք մեկու մը կամ ոմանց սխալանքին համար գրկուեցան երկրային հանոյքներու բաղցրութիւններէն, եւ որոնց անգրութեան եւ մահուան խարոյկներու յափշտակութեան եւ անպատուութեան բովերէն անցան այնպիսի ջարջարանքներով՝ որոնք վեր են մեր երեսակայութենէն:

Ո՞հ, որպիսի պատկեր մը կը ներկայացնէ այսօր ձեր ազգը աշխարհի, ցրուած՝ ջարջարուած՝ սրտաբեկ եւ ուժասպառ, ընտանիքներ՝ բաժան բաժան, բնջաշուրկ, նախատուած, փախստական, տեր՝ ոչ այլ ինչի բայց էթէ գրգռեակներու, ցնցոտիներու եւ կեանքի տկար շունչի մը: Մենք ջենք անիծեր, վրեժխնդրութեան ոգի ջենք սնուցաներ, ոչ ալ սա կամ նա կը մեղադրենք: Թէ որքան անհատ մը կամ ժողովուրդ մը կամ ազգ մը կամ վեհապետ մը կամ վատ հաստատութիւն մը պատասխանատու է անոնց կամ թէ որքան որեւէ դաշինք կամ ստորին նպատակներ անոնց բոցերը հովանրած են, մենք ջենք գիտէր: Աստուած միայն գիտէ, մարդկային դատողութիւնը խիստ սահմանափակ է գայն կարենայ հասկնա ու համար:

Երկու շաբաթ առաջ, Պէյրութ, քաղաքին անմիջապէս դուրսը գտնուող Հայ գաղթականաց կայանին նիշդ մեջտեղը կեցած էի: Անձրեւին տակ, ձմեռանամուտին, անպատասպար, քարիւղի քիթեղներէ շինուած խղիկներու եւ ցնցոտիներէ կազմուած վրաններու մէջ գետնատարած անկողիներով, հոծ եւ խիտ, եւ սպրուստի միջոցներէն ակներեւօրէն գուրկ, լանախ անօթի, շուրջ ուր հագար այրեր, կիներ ու երախաներ կային:

Անոնք ջուրին որեւէ զբաղում՝ բայց էթէ անձրեւին դեմ պաշտպանել իրենց տիկիներն ու երախաները, ու որբերն ալ բանի մը դանկեկան օրավարձով ջնջին գործերով պարսպիլ, կիներն ու աղջիկները իրենց կարելին կ'ընէին, իրենց խեղն վրանները բնակարանի դարձնելու համար: Անոնց համար օգնութիւն չկայ, տեղական Ֆրանսական իշխանութիւնները անկարող էին օգնելու, բաւականացած էին միայն անոնց տայով քաղաքէն դուրս կենալիք տեղ մը: Ամերիկեան Նպաստամատոյցը միայն օգրերը կը հոգար: Անոնք պարգապէս կտպատէին, աղօթելով, որ կերպով մը Աստուածային նախախնամութեամբ, ապահով եւ հանգիստ տուն մը ունենային: Եւ հիշդ անոնց նման 10,000 ուրիշներ կան Պէյրութի անմիջական շրջակայքը, գիւղերու՝ առաններու մէջ եւ համբաներու կողքին: Մենք գիտենք թէ ուրիշ բիւրասորներ կան ամեն ուրեք ցրուած, անտարակոյս նոյն բշտառ վիճակին մէջ. ոչ միայն նիւթապէս բշտառ եւ տառապագին այլ եւ սրտաբեկ սիրելիներու կորուստին եւ երկրի վրայ ամեն սերելի բաներէ գրկուած ըլլա նուն համար:

52509-46-6

Եւ մինչ ես հոն անոնց մեջ կը կենայի, երկու հարցում մտքիս
 ներկայացան. առաջին, այս հագարաւոր ժողովրդեան մեջ ի՞նչ բան
 կար որ կրնար զօրացնել զանոնք ու գերծ պանէ: զիրենք այն սու-
 կայի վտանգներէն, որոնց ամեն օր ենք անդրկուած էին Ատանայի Տօքթ-
 Զեմարսը, որ հոն էր, անոնց վիճակը բացատրեց ինծի. անիկա անձ-
 նապէս նանցցած էր զանոնք աւելի քան 40 տարիներէ ի վեր. Այս
 քեմբին մեջ, ըսաւ, ուշագրաւ երկու բան կայ, առաջին՝ գաղթական-
 ներու արտատուր առողջութիւնը եւ արտակարգ բարոյականը: Այս-
 պիտի խնդում մը մեջ, ուր սնունդը կ' պակսի եւ անձկութիւնը
 խիստ մեծ է, անբնական պիտի ջրար համաճարակներու պատա-
 հուսը, եւ այ աւելի՝ բարոյական անկումի դեպքերու յաճախումը, եւ
 այս՝ այնպիսիներէ, որոնք անգրաղ են եւ վրիժառութեան փորձու-
 բեան ենթակայ. բայց բան մը կար որ զանոնք վեր կը բռնէր, բան
 մը կար որ կը մղէր զիրենք այդպիսի յոռի միջավայրի մը մեջ իսկ
 կարէի եղածին ջափ խնամէլու. իրենց մարմինն ու հոգին, նոյնիսկ
 իրենց միտքը, վասնզի իրենց սեփական միջոցներով երկու դպրոց
 բացած էին՝ երկու խեղճուկ հիւղակներու մեջ, եւ սակայն շուրջ 300
 մանուկներով: Միքէ Բրիտոնեական ժառանգութիւնը եւ Աստուա-
 ծաշնչական սկզբունքներու գիտակցութիւնը ջե՛ր որ զանոնք կը զօ-
 րացնէր մարմնապէս՝ հոգեպէս եւ մտաւորապէս: Ինքզինքին կը հարցը-
 նէի, միքէ հնա՞ր էր որ որեւէ ժողովուրդ, առանց Աւետարանը իբրէն
 ազգ՝ ժառանգութիւն ունեցած ըլլալու, կարենար այսպիսի վտանգ-
 ներու տոկայ համեմատաբար այսքան քիչ վնասով: Երկրորդ, ինք-
 զինքին կը հարցնէի թէ այս բոլորին նշանակութիւնը ի՞նչ էր, ով որ
 այ պատճառով ըլլայ գայն, ինչ սխալներ կամ ջար նպատակներ այ
 որ ստեղծած ըլլան տասնեակ հագարաւորներու այս տխուր աղետը,
 եւ տակաւին շփոթած կը հարցնէի թէ ի՞նչ է ասոնց նշանակութիւնը:
 Հայոց համար ի՞նչ, օտարներու համար ինչ կը նշանակէն անոնք:
 Ըսէ՛ կ'ուզեմ թէ այս ամենը անմիջական կամ հեռաւոր ապագայի
 նոր մեկ խորհուրդը կը մատնանշեն: Արդեօք Հայ անունը կրողներու
 համար գոյութեան բոլորովին նոր մեջ դարաշրջանի մը յայտնութիւն-
 նե՞րն են անոնք, արդեօք նախախնամութիւնը սահմանած է մեծ
 փոխանցման շրջան մը բանաւ Ազգին մնացորդներուն կեանքին
 առջեւ: արդեօք ըսել է թէ անոնք պետք է այ եւս յուսահատին՝ հրա-
 ժարին՝ ընկնուին՝ կորսուին եւ մեռնին՝, եւ կամ նոր տեսի՞ մը կամ
 ներշնչում կը հարկադրեն անոնք: Արդեօք կ'ո՞չ մըն է ան ի փիւռս
 աշխարհի ցրում եւ աւելի երջանիկ պայմաններու տակ ապրող
 իրենց հայրենակիցներուն, որպէսզի հրախրեն իրենց տարաբախտ

եղբայրները՝ ու աւելի ապանով եւ խաղաղ քաղաքակրթութեանց
 առաւելութիւնները եւ հովանին գան վայելելու:

Հին Ռիստի ընտրեալ ժողովուրդին, այսինքն Իսրայէլացիներ-
 րուն, որոնց միջոցաւ աշխարհի տրուեցաւ միակ եւ Սուրբ Աստուծոյ
 գիտութիւնը, յանձնուած էր մասնաւոր պարտականութիւն՝ այդ մեծ
 առաքելութիւնը կատարելու ամբողջ աշխարհի մեջ նոյն իսկ աւելի
 դասն փորձառութիւններու միջոցաւ:

Անոնք ցրուեցան, եւ քսան եւ հինգ դարերէ ի վեր, ուր որ
 գացին, միաստուածութեան առաքեալները եղան: Մենք բոլոր ազ-
 գերս աննաւելի պարտք մը ունինք անոնց հանդէպ: Նաբոլեոնի զօ-
 րավարներէն մին, ի պատասխանի իր տիրոջ սա հարցումին թէ ո՞րն
 է մեկ բանով Աստուածաշունչի նշմարտութեան ապացոյցը՝ պա-
 տասխանեց, Հրեաները, Տէր:

Արդեօք այս տխուր նակատագիրը որ երկու սերունդէ ի վեր
 Հայ ազգի՞ն վիճակուած է, նմանօրինակ պաշտօն մը կը մատնանշէ,
 Աստուածային նպատակ մ'է անոնց համար, արդեօք կը նշանակէ թէ
 ինչպէս Աբրահամ եւ իր ընտանիքը ջուրէն ամբողջ աշխարհի օրն-
 նութիւն մը ըլլալու համար, նոյնպէս այ ասոնք պետք է աւելի նուա՞ց
 խորհին ազգային եւ տեղական փառասիրութիւններու, նոյնիսկ ա-
 նոնցմէ ամենէն քանակագիններուն վրայ: Եւ ճգտին նոր իմն եղանա-
 կաւ կատարել Աստուծոյ կամքը, յօգուտ աշխարհի:

Արդեօք կը նշանակէ թէ անոնք երկրին ա՞ղն են, միլիոնա-
 ւորներուն՝ որոնք պետք ունին երկնային քաղաքութեան մասին
 նոր լոյսի մը: արդեօք մե՛լի համար տակաւին անհասկնալի եղանա-
 կով մը իրենց փորձառութիւնը նոր մեկ յայտնութիւնը պիտի ըլլայ
 միլիոնաւոր օտարներու աշխարհին մեջ Աւետարանի զօրութեանը:
 Չեմ գիտեր . . . ջեմ կարծեր թէ մեզմէ որեւէ մեկը կարենայ գոնէ
 այսօր պատասխանել մեր այս հարցումներուն: Աւելի պատշաճ է
 մեզի կարմիր ծովուն եզերքը Մովսէսի եւ Իսրայէլացոց որդիներուն
 պէս ընել «Հանդարտ կենալ եւ Տէրջը փրկութիւնը տեսնել»,:

Ան պիտի պարզուի մեր աջաց առջեւ, եթէ մենք պատրաստ
 ենք փոքրեօանդ՝ գուարթ եւ բոլորով սրտիւ պատասխանելու այն
 բոլոր հրաւերներուն, զորս Աստուած կ'ուղղէ մեզի:

Հայ բարեկամներ, ես մարգարէ մը ջեմ ո՞չ այ մարգարէի
 որդի: Բայց կը կարծեմ թէ ապանովաբար կրնանք ըսել որ մարդկու-
 բեան մատուցանելի մեր մեծագոյն ծառայութիւնը, հաւանաբար մեր
 մեծագոյն ուրախութիւնը մեր դիմաց կը գտնուի եւ ոչ թէ Չէր ետին:
 Թէ տառապանքի բոցերը, որոնք այ ըլլան անոնց պատճառները, կը

ժառանգելն ձեր մեջի գուտ ոսկին ի յայտ բերելու, ազգաց հարստութեան համար: Ձեզմէ շատերը կան որ աշխարհիս ամեն կողմերը ցրուած, հանոյր եւ հանգստութիւն կը վայելեն: Այդպիսիները կրնան յուսանորէ, համբան անոնց, որոնց տեսողութիւնը ճիշդ հիմակ մթազնած է եւ ամպամած, բայց ինչ որ այլ բնէր, եւ ինչ տառապանքներ այլ որ անոնք դէռ կրեն, արդեօք այս բոլորը հրաւեր մը չէ՞ն ձեզի ըլլալու բարի, ունկընդդէմ Աստուծոյ կոչին՝ որ կ'ուղղուի ձեր ազնւրագոյն ետերուն, ըլլալու անանճնասեր եւ զօրասոր, ապացոյց եւ օրինակ Քրիստոսի այն սիրոյն որ կը պահպանէ զձեզ եւ որ կը կոչէ զձեզ մեծ **է**ւ անէի մեծ կեանքեր ապրելու:

Ներկան ճգնաժամային շրջան մըն է ձեզի համար, եւ մինչ կը յուզուին խորհրդոց հոսանքները, եւ արեւէք ու արեւմուտք իրարու կը բաղխին, դուք ալ, որ գլխաւորաբար Մերձաւոր Արեւելքի մեջ հաստատուած էք, թերեւս Հին Կտակարանին մեջ ետեր բագուհիին մասին ըստածին պէս կրնաք ըսել աշխարհ եկած ենք ճիշդ այսպիսի ժամանակի մը համար:

Քոյ միջբարութեան եւ սփոփանքի Աստուածը զօրացնէ զձեզ եւ ներշնչման Աստուածը, նախախնամութեան եւ խաղաղութեան Աստուածը առաջնորդէ զձեզ յոյսի եւ խրախուսանքի՝ օգնութեան եւ ժառանգութեան մեծ ոյրտ մը՝ ի փառս եւ յապացոյց ձեր ժառանգութիւնն Էդոյ նշմարիտ հաւատքին, ներգործելով ձեր մեջ ամեն ինչ որ հանէի է իր կամքին եւ որ կը ճգտի ի ժառանգութիւն բովանդակ մարդկութեան:

ՏՊԱԳՐ. ԹՈՒՐԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿ.

2013

« Ազգային գրադարան

NL0039494

5820

